

розставити керівні акценти. Заступник директора з навчально-виховної роботи повинен отримати делеговані директором повноваження, щодо керівництва педагогічним колективом у плані професійного зростання кожного вчителя. Активність інтелектуальних сил – запорука розвитку учнівського та педагогічного колективів. Час вимагає, аби в кожній школі, незалежно від кількості класів, була посада заступника директора з науково-методичної роботи. Кожна школа (а не тільки школа нового типу) повинна обрати парадигму методичної роботи під керівництвом заступника директора з науково-методичної роботи.

Необхідність цих змін відчувають прихильники особистісно зорієнтованої парадигми освіти, в основі якої покладено принцип гуманізму. Відомо, що будь-яка ідея не може реалізуватись у бутті без її реального живого носія і втілювача. Таким носієм і втілювачем має стати команда, очолена керівником-лідером. Лідером-діалогістом, який як професіонал знає, розуміє, бажає і вміє створити оптимальні умови для народження нового діалогу з особистістю вчителя, учнів на рівні дій, думок, почуттів. Діалогу, який є важливим чинником сприйняття і усвідомлення, розуміння і нерозуміння, резонансної співзвучності людини з навколишнім світом.

Тож цілком актуально звучать сьогодні слова педагога-гуманіста, нашого земляка, Олександра Антоновича Захаренка: „Творчість, як прояв новизни у створенні духовних і матеріальних цінностей, потребує свободи і підтримки. Не помітити керівнику хоч маленьких проявів творчості дитини чи вчителя, на мій погляд, просто злочинно...”.

Отже новий тип керівника на етапі удосконалення усієї системи освіти передбачає оволодіння ним такими вміннями:

- зосередження уваги не тільки на результатах, а й на процесі та стосунках;
- пошуку оптимального рівня залучення членів колективу до процесу прийняття рішень;
- полегшення (фасилітація) процесу досягнення поставлених задач;
- вироблення надихаючого бачення майбутнього та вміння ділитися ним з іншими членами команди;
- креативності як лідера та наставника;
- діалогічності у спілкуванні з учнями та вчителями.

Література

1. Сухомжнський В.О. Сто порад учителеві. – К.: Рад. шк., 1988.
2. Матеріали третіх Всеукраїнських педчитань. – Київ – Черкаси – Умань, 1996.
3. Авторська школа О.А. Захаренка // Газета педколективу, ради старшокласників та спілки росичів Сахнівської середньої школи. – 2003. – травень.
4. Чернов Ю.В. „Паблік рілейшнз” сучасної школи. – Харків: Основа, 2003.
5. Щетинин М.П. Объять необъятное // Первое сентября. – 2000. – № 56.

УДК 371.3

С.П. Струмінська

ТВОРИТЬ, ДЕРЗАЙТЕ, ДИФЕРЕНЦІЙТЕ...

Анотація. В статті висвітлюється питання вдосконалення навчально-виховного процесу.

Анотація. В статтє освещает вопрос совершенствования учебно-воспитательного процессу.

Annotation. In the article the question of perfection lights up educational-educate to the process.

Щороку тисячі стежин ведуть малюків до світлого храму науки-до школи. Скільки різних, таких неповторних особистостей наповнять веселим гомоном шкільні класи! Яким же має бути урок, сучасний вчитель, щоб бажання іти до школи, старанно навчатися, ніколи не згасло? Вчитель – справжній професіонал, створений ним урок – це світло його душі.

У Законі України „Про загальну середню освіту” визначено головні пріоритети навчання та виховання підростаючого покоління. Освіта має бути спрямована на забезпечення всебічного розвитку особистості. Виконати ці завдання можна лише за умови зорієнтування, насамперед, праці педагога на кожного учня зокрема. Реальне знання дитячих здібностей, можливостей та прогнозування потреб певного вікового періоду допоможуть спрогнозувати найближчий розвиток особистості. Знання вчителем основ педагогічних наук, психології дозволить йому краще пі знати кожного вихованця. Адже кожен учень має свій власний шлях зростання, свій індивідуальний спосіб навчання. Саме тому дуже важливо створити такі умови навчання, які сприяли б подальшому розвитку, природою дарованих, здібностей школярів, їх інтересів, сприяли б більшій пізнавальній активності, викликали б бажання постійно самовдосконалюватись. Важливе значення в індивідуальному підході має також тісний взаємозв’язок вчителя не тільки з вихованцями, а і з їх безпосереднім оточенням: батьками, знайомими, ровесниками. Адже, за встановленою в психології закономірністю впливає, що визначальну роль у розвитку особистості дитини відіграють умови виховання. Хоча вплив біологічного фактору не менш важливий. Отже, індивідуальний підхід має враховувати також типові особливості учнів. Індивідуалізація вимагає від вчителя постійного спостереження за якісним зростанням кожної дитини і здійснюється через групові диференційовані завдання, з включенням на окремих етапах індивідуальних.

Диференційовані завдання є давно відомим і ефективним засобом здійснення індивідуального підходу в організації навчальної діяльності. Основне призначення диференційованих завдань – забезпечити для кожного учня оптимальний характер пізнавальної діяльності у процесі навчальної роботи, не можна упускати з поля зору ні талановитих дітей, ні здібних, ні слабких, ні відсталих. Видатний український вчений-педагог В.О. Сухомлинський, висловлюючи думки щодо диференціації, писав так: „До кожного учня треба підійти, побачити його труднощі, кожному необхідно дати тільки для нього призначене завдання”.

Питанню диференціації навчання присвятила розділ у своїй книзі „Урок у початкових класах” і академік АПН України О.Я. Савченко. Диференційовані завдання доцільні на різних етапах уроку, насамперед під час підготовки учнів до засвоєння нового матеріалу. Вони спрямовані на ліквідацію прогалин у засвоєнні учнями опорного матеріалу, поглибленню знань і вмінь, стимулюють уміння вчитися. На етапі засвоєння нових знань диференційованим може бути і процес первинного сприймання, і процес первинного закріплення. Диференціювати можна і потрібно також домашні завдання. Диференційовані завдання повинні обов’язково відрізнитися ступенем складності, самостійності прийомів розумової діяльності, необхідних для їх виконання. Перевірка виконання диференційованих завдань повинна збагачувати знаннями всіх дітей. Важливим є також спосіб діяльності учнів, завдяки якому був досягнутий результат.

Вже 26 років я працюю вчителем початкових класів, а бажання творити, фантазувати не зникало жодного разу. Проблеми диференціації виникають знову і знову, як тільки поріг класу переступають нові першокласники, бо кожен набір має свої особливості. Багато цікавих ідей, знань з цього питання я почерпнула із книг, статей та зустрічей із заслуженою вчителькою України С.П. Логачевською. Для роботи виготовила таблиці „Словникові слова”, „Таблицю множення”, які працюють на звичайнісіньких батарейках, реле часу, математичну панель, які дуже допомагають в роботі. Та чи не найважче завдання щодня творчо працювати над структурою уроку, знаходити цікавинки, вигадувати проблеми, які змусили б дітей шукати шляхи подолання перешкод, способи найекономнішого та найефективнішого вирішення проблеми.

Як відомо, у молодших школярів найкраще розвинена ігрова діяльність. Для неї характерні: вияв творчості, залучення до ігрових об'єднань, емоції та враження, що відображаються під час гри. Тому найбільше я люблю нестандартні уроки: уроки подорожі, уроки екскурсії, уроки змагання. Діти виконують завдання без примусу, з азартом, тому позитивні емоції присутні завжди, а навчальний матеріал засвоюється з легкістю. Правильно організована робота допомагає кожному учневі відчувати себе здібним, потрібним, цікавим для вчителя і своїх друзів.

Великі можливості для диференціації дають також завдання, вміщені в наших підручниках. Адже серед них є багато вправ з логічним навантаженням, вправ, які можна використовувати для індивідуальної, парної та групової роботи, фронтально.

Українська мова. 4клас

Тема. *Відмінювання прикметників*

С.112,в.223

Завдання для дітей середнього рівня

1. Випишіть прикметники з вірша, визначте в них закінчення.

Завдання для дітей достатнього рівня

2. Випишіть сполучення іменників з прикметниками та визначте їх відмінок.

Завдання для дітей високого рівня

3. Спишіть рядки з вірша Т.Г. Шевченка „Заповіт”. Визначте рід та відмінок прикметників

І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом.

По темі „Прикметник” виготовила картки для найсильніших учнів з додатковими завданнями.

1. Спиши рядки з вірша „Україні” В.Симоненка. Підкресли прикметники, визнач їх рід та відмінок.

Україно! Ти для мене – диво!

І нехай пливе за роком рік,

Буду, мамо, горда і вродлива,

З тебе дивуватися повік.

2. Зроби звуковий аналіз слова Україна.

1. Спиши текст. Визнач відмінок прикметників.

Зимового ранку пішла маленька Яринка в сад. Надворі був тріскучий мороз. І раптом на землю впали крижані крапельки, мов маленьке намисто.

Яринка подумала, що це горобці плачуть від холоду, горобині сльози замерзають і падають додола крижаним намистом. Бідні горобчики!

В.О. Сухомлинський

2. Склади спонукальне речення по змісту тексту.

Урок математики. 3 клас

Тема. Читання три цифрових чисел, записаних у нумераційній таблиці.

Додавання розрядних чисел

На уроці використовуємо математичну панель.

Завдання для трьох груп:

1. Числа 200, 240, 219, 213, 230 записати в порядку зростання-для учнів середнього рівня.

2. Числа 240, 207, 223 запишіть у вигляді суми розрядних доданків-для учнів достатнього рівня.

3. За допомогою цифр числа 240 утворіть та запишіть інші три числа-для учнів високого рівня.

Жоден урок математики не обходиться без розв'язування задач. Творчий підхід до цього виду роботи сприяє розвитку логічного мислення, кмітливості, дитячої самодіяльності, гнучкості розуму. Саме завдання різної складності при розв'язуванні задач дають можливість учням підніматися все вище і вище до вершин Цариці наук.

Урок математики. 3 клас

Діти читають задачу, вивчають її умову. Спікери обирають завдання для своїх груп.

1. Скласти блок-схему до задачі та розв'язати її.
2. Скласти вираз до задачі та обчислити його.
3. Скласти обернену задачу до даної.
4. Змінити числові дані задачі.
5. Змінити запитання до задачі так, щоб вона розв'язувалась трьома діями.

Відповіді до завдань діти занотують на дошці – це допомагає їм краще засвоювати різні способи розв'язування задач всім одночасно.

Наступну подібну задачу розв'язують за умовним поділом дітей на групи:

- учні середнього рівня розв'язують задачу з вчителем, записуючи дії;
- учні достатнього рівня записують скорочену умову та розв'язання задачі;
- учні високого рівня складають подібну задачу до даної.

Цікаві завдання на уроках математики сприяють гнучкості розуму, позитивним емоціям.

1. Від трицифрового числа відняли двоцифрове і отримали 1. Назвіть зменшуване і від'ємник.

2. Назвіть найменше трицифрове число, яке складається з різних цифр.

3. Уважно подивіться на цей арифметичний приклад:

$$78-2=39-4=156$$

Цифри у цьому прикладі всі різні, починаючи від одиниці і закінчуючи дев'яткою. Спробуйте з дев'яти різних цифр скласти ще один аналогічний приклад, але з іншими числами. Шукайте другий варіант.

Великі можливості для розвитку творчих здібностей мають і уроки читання. Диференційовані завдання сприяють кращому засвоєнню навчального матеріалу завдяки безпосередньому спілкуванню дітей в групах.

Урок читання. 4 клас

Тема. *Не втрачай свій власний голос*

Опрацювавши казку Ю. Ярмаша „Як Солов'ятко вскочило в біду”, діти поділились в групи за назвами птахів цієї казки. Командири груп обрали такі завдання:

1. Скласти вірш за змістом казки.
2. Скласти загадки про птахів.
3. Дібрати прислів'я до казки.
4. Придумати щасливу кінцівку до цього твору.
5. Продовжити казку далі.
6. Ввести в сюжет казки додаткового персонажа.

Групова робота сприяє не тільки кращому засвоєнню знань, але й згуртуванню дітей, їх емоційному збагаченню.

Особливо часто диференцією домашні завдання з природознавства. Діти виконують як групові, так і індивідуальні завдання.

Природознавство. 4 клас Тема. *Водойми України*

- 1 група. Річки центральної України
- 2 група. Річки Уманщини
- 3 група. Багатства українських озер
- 4 група. Чорноморські походи українського козацтва
- 5 група. Мешканці Азова

Діти не тільки підготували цікаві повідомлення, а й ілюстрації, малюнки, розповідали вірші, співали козацьких пісень.

Індивідуальні завдання для найсильніших учнів у вчителя мають бути на кожному уроці, бо в класі завжди є діти допитливі, кмітливі, швидко мислячі.

Впевнена, що проблема диференціації стане вам трішки ближчою, зацікавить вас. Отож, фантазуйте, вигадуйте, працюйте творчо, ніколи не відмовляйтесь від захоплюючих, вдалих підказок своїх вихованців, створюйте сприятливі умови для найповнішого розвитку здібностей дітей, їх бажання та вміння вчитися.

УДК 37.013.43(09)

О.І. Титаренко

КАНТ І ПЕСТАЛОЦЦІ У ТЕОРІЇ ОСВІТИ ТА ВИХОВАННЯ ПАУЛЯ НАТОРПА

Анотація. Ця стаття присвячена аналізу ідей освіти і виховання у педагогіці Песталоцці і філософії Канта та їхньому взаємозв'язку у науково-педагогічній спадщині Пауля Наторпа (1854-1924).